Raadsvergadering	*:*	10 februari 2022
Kenmerk	*:*	2406267
Afdeling	*:*	BV/Advies en Interne Dienstverlening
Agendapunt	*:*	5b
Portefeuille	*:*	Rob Metz

Onderwerp:
Actualisatie Referendumverordening Soest

Aan de gemeenteraad,

Voorstel tot besluit
Vaststellen van de Referendumverordening gemeente Soest 2021

Inleiding
De Referendumverordening gemeente Soest 2005 dateert – de titel zegt het al – alweer uit 2005. De komst van de nieuwe VNG Model Referendumverordening is dan ook aanleiding geweest om de huidige verordening eens tegen het licht te houden. Het model van de VNG – dat is gebaseerd op de ervaring met zowel lokale als nationale referenda – dient daarvoor als uitgangspunt, maar ook de recente ervaring met de huidige referendumverordening (vanwege het besluit tot invoering van een lokaal vuurwerkverbod) speelt daarbij een rol.

Beoogd resultaat
Het vaststellen van een referendumverordening die past in de huidige tijd en die bovendien goed en bruikbaar is.

Argumenten
a. Zoals eerder vermeld dient de nieuwe VNG Model Referendumverordening als uitgangspunt voor deze actualisatie, waarbij ook de ervaringen met de huidige verordening zijn betrokken. Hieronder wordt beschreven welke keuzes er gemaakt zijn en waarom en wat wordt voorgesteld. Daarnaast is er een artikelsgewijze toelichting op de verordening waarin de artikelen nader worden uitgelegd. In de voorliggende verordening worden – in tegenstelling tot de huidige verordening – diverse taken niet gedelegeerd aan het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college), maar aan de raad of griffier gelaten. Dit omdat het referendum bij uitstek een instrument is van de raad. De organisatie en uitvoering van het referendum zelf, nadat duidelijk is dat dit er komt, ligt uiteraard wel bij het college.

b. Het grootste verschil tussen de huidige verordening van Soest en de modelverordening van de VNG zit verder in het feit dat het model van de VNG uit gaat van referenda op basis van een ontwerp raadsbesluit, terwijl de huidige Soester verordening uitgaat van referenda op basis van een reeds genomen raadsbesluit (raadgevend correctief referendum). Het verdient de voorkeur om uit te gaan van referenda op basis van een ontwerp raadsbesluit, zoals door de meeste gemeenten toegepast. De uitslag van een referendum is immers altijd een advies van kiesgerechtigden aan de raad. Het ligt voor de hand dat het advies wordt uitgebracht voordat de raad een besluit neemt, zodat dit advies meegewogen kan worden bij de besluitvorming. Daarnaast is het proces eenvoudiger dan bij een correctief referendum (zoals de huidige verordening), omdat het besluit immers nog niet is genomen en nog niet bekend is gemaakt. Voorgesteld wordt dan ook om dit uitgangspunt van de VNG over te nemen. De inwerkingtreding van algemeen verbindende voorschriften (zoals verordeningen) kan voortaan direct – of op een door de raad vastgestelde datum – na bekendmaking plaatsvinden.

c. Op grond van de huidige verordening zijn, behoudens twee uitzonderingen, enkel algemeen verbindende voorschriften (zoals een verordening) referendabel. Voorgesteld wordt om dit, in afwijking van het model van de VNG, te handhaven. Er is geen aanleiding om het type referendabele besluiten uit te breiden. Algemeen verbindende voorschriften zijn (uitzonderingen daargelaten) bovendien bij uitstek geschikt voor

de toepassing van het referenduminstrument. Dit zijn immers extern werkende, bindende en algemene regels. Dat laatste is ook belangrijk, aangezien het niet wenselijk is om over kwesties waarbij sprake is van individuele belangen dan wel belangen van een beperkte groep, referenda te houden. Het referendum dient immers ter zake van het publieke debat over zaken van gemeenschappelijk belang. Het beperken van het type referendabele besluiten verschaft bovendien duidelijkheid over welke besluiten referendabel zijn. Het komt met enige regelmaat voor dat aan de gemeenteraad slechts een mening gevraagd wordt over een nader uit te werken onderwerp. De uitkomst van het debat daarover wordt ook vervat in een raadsbesluit. Om discussie over de referendabiliteit van dit soort besluiten te komen is het van belang dat er een duidelijke grens wordt gesteld.

d. Net als bij de huidige verordening ligt het initiatief voor een referendum bij kiesgerechtigden. Voorgesteld wordt om de optie van de VNG, om het initiatief voor een referendum (tevens) bij de raad te leggen, niet over te nemen. De gemeenteraad bestaat immers al uit volksvertegenwoordigers en zij worden geacht in staat te zijn om die besluiten te nemen die in het belang zijn van de inwoners. Daar past een referendum op initiatief van de raad niet bij.

e. Daar waar de huidige verordening slechts vermeldt dat er een referendumcommissie is die door burgemeester en wethouders is ingesteld, wordt voorgesteld om de modelverordening van de VNG te volgen en de referendumcommissie door de raad in te laten stellen en de taken van de commissie in de verordening op te nemen. Zo is voor eenieder duidelijk wat van de commissie wordt verwacht. Daarnaast ligt het voor de hand dat de raad de commissie zelf instelt, omdat de verordening ziet op (ontwerp) raadsbesluiten.

f. Wat betreft de artikelen 5 (inleidend verzoek) en 6 (definitief verzoek) is het model van de VNG niet geheel gevolgd. De huidige verordening bevat reeds een heldere en eenduidige procedure rond het indienen van het inleidend en definitief verzoek. De huidige verordening gaat uit van een inleidend verzoek dat wordt gevormd door het totale aantal geldige verzoeken en een definitief verzoek dat wordt gevormd door het totale aantal geldige ondersteuningsverklaringen. Het model van de VNG gaat uit van een inleidend verzoek dat wordt ondersteund door ondersteuningsverklaringen en een definitief verzoek dat wordt ondersteund door ondersteuningsverklaringen, maar laat in het midden hoe te handelen als er meerdere (inleidende of definitieve) verzoeken worden ingediend. Die onduidelijkheid is geen verbetering. Bovendien is het op basis van het model van de VNG enkel mogelijk om een inleidend verzoek schriftelijk in te dienen, terwijl een recente ervaring in Soest met het digitaal (via DigiD) indienen van een verzoek om een referendum te houden (inzake de invoering van een lokaal vuurwerkverbod) positief is. Het is goed werkbaar – het vergt zelfs minder ambtelijke capaciteit – en is ook meer van deze tijd. Overeenkomstig de huidige verordening is voorts beschreven in welke gevallen verzoeken dan wel ondersteuningsverklaringen ongeldig zijn. Dat komt de rechtszekerheid ten goede.

g. Verder wordt voorgesteld om, conform de modelverordening van de VNG, een subsidieregeling toe te voegen voor activiteiten die burgers en (maatschappelijke) organisaties willen organiseren ter ondersteuning van het publieke debat en meningsvorming. De huidige verordening van Soest bevat die niet, maar in het verleden zijn wel tegemoetkomingen toegekend aan individuen en comités. Door een subsidieregeling te verankeren in de verordening wordt duidelijkheid verschaft over onder meer wie in aanmerking komt voor subsidie en hoeveel subsidie men maximaal kan krijgen.

h. Tot slot is de voorgestelde verordening een stuk beknopter dan de huidige verordening. De huidige verordening bevat 75! artikelen en de voorgestelde verordening slechts 15. Dit komt de leesbaarheid en duidelijkheid van de verordening ten goede. In de huidige verordening is de gehele te volgen procedure uitgeschreven, terwijl in de voorgestelde verordening op de procedure ter voorbereiding, stemming, en de vaststelling en bekendmaking relevante delen uit de Kieswet van overeenkomstige toepassing zijn.

Kanttekeningen/risicobeheersing

Als een referendabel besluit op een bepaalde datum in werking dient te treden, dan kan het zijn dat die datum niet gehaald wordt indien een inleidend verzoek tot het houden van een referendum wordt toegelaten. Hoewel dit sporadisch voor zal komen – een verzoek tot het houden van een referendum wordt immers zelden ingediend –, is het goed om hier voorafgaand aan het besluitvormingstraject bij stil te staan.

Daarnaast is een referendum een kostbaar en tijdrovend instrument en zal de uitkomst niet altijd bevredigend zijn. Daar staat tegenover dat een referendum enkel aan de orde zal zijn wanneer een ontwerp raadsbesluit voorligt dat de nodige maatschappelijke onrust met zich brengt.

Bestuurlijke vernieuwing
Door de mogelijkheid te bieden om een referendum te laten plaatsvinden voordat een raadsbesluit genomen wordt, kan het advies van de kiesgerechtigden worden meegenomen in de besluitvorming in plaats van achteraf. Dat past beter bij de huidige rol van de gemeente ten opzichte van de samenleving.

Aanpak/uitvoering
De vaststelling van de referendumverordening wordt op de wettelijk voorschreven manier bekendgemaakt alsook gepubliceerd in de Soester Courant. Ook zal de informatie over de referendumverordening op de gemeentelijke website (van de gemeenteraad) worden aangepast, zodat deze in lijn is met de geactualiseerde verordening. Na vaststelling van de verordening zal, wat betreft de uitvoering van de verordening, in overleg met de betrokken afdelingen, een werkproces ten behoeve van de uitvoering van de verordening door de ambtelijke organisatie worden opgesteld. Daarbij zal ook de ambtelijke ondersteuning aan de griffie worden betrokken. Daarna zal worden aangevangen met het instellen van de referendumcommissie.

Communicatie
De vaststelling van de verordening wordt bekend gemaakt via het wettelijk voorgeschreven digitale kanaal alsook gepubliceerd in de Soester Courant. Ook zal de informatie op de website van de gemeenteraad worden aangepast.

Evaluatie en verantwoording
De nog in te stellen referendumcommissie heeft mede als taak om na afloop van elk referendumproces een evaluatie uit te brengen. De uitkomsten daarvan kunnen aanleiding zijn om de verordening tegen het licht te houden.

Kosten, baten, dekking
Nadat is besloten tot het houden van een referendum, dient de raad een budget vast te stellen voor de organisatie van en de voorlichting over het referendum.

Referendabel ja/nee
Ja.

Kernboodschap
Met het vaststellen van de Referendumverordening Soest 2021 heeft de raad een actueel, goed en bruikbaar instrument waarmee de inwoners van Soest zich kunnen uitspreken over een politieke kwestie.

Soest, 30 maart 2021

Burgemeester en wethouders van Soest,
de secretaris, de burgemeester,

Koen van Veen Rob Metz